

Романко Світлана Миколаївна
доцент кафедри трудового,
екологічного та аграрного права
Юридичного інституту
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
к. ю. н.

Природноресурсове право України як наука і навчальна дисципліна

Природні ресурси є основою життя і життєдіяльності народу, який проживає на території кожної держави. Після багатьох років виключної державної власності на природні ресурси радянського періоду, громадяни отримали різноманітні права на природні ресурси та стали повноправними учасниками природноресурсових відносин. Останні, з урахуванням їх вичерпності, негативних змін в результаті виробничо-господарської діяльності людини, необхідності забезпечення збереження довкілля та недопущення його незворотної деградації, на сьогодні піддаються детальній правовій регламентації та регулюються в системі законодавства великою кількістю нормативно-правових актів різного характеру та юридичної сили. Проте дослідження було б неможливим без осмислення та аналізу положень наукових праць відомих вчених сучасності - В.І. Андрейцева, Г.І. Балюк, Н.В. Барбашової, Л.О. Бондара, А.П. Гетьмана, В.М. Єрмоленка, І.І. Каракаша, Н.Р.Кобецької, Т.Г.Ковальчук, В.В. Костицького, М.В.Краснової, С.В. Кузнєцової, П.Ф. Кулинич, Н.Р. Малишевої, В.Л. Мунтяна, М.О. Фролова, Ю.С. Шемшученка, М.В. Шульги та інших науковців.

Аналіз сучасних наукових досліджень у сфері екологічного права дає підстави стверджувати, що до предмету цієї комплексної галузі входять правовідносини щодо раціонального використання природних ресурсів та обґрунтовується наявність самостійної комплексної галузі права – "природноресурсового права", що знайшло відображення в навчальних посібниках останніх років [1-3]. Природноресурсове право становить відособлено-комплексну сукупність правових норм, що регулюють поресурсові відносини у сфері взаємодії людини і суспільства з природним середовищем з

метою забезпечення раціонального і ефективного використання індивідами, колективами і суспільством природних об'єктів та їх ресурсів, а також їх збереження та відтворення в інтересах теперішніх і майбутніх поколінь людей. Вчені вважають, що становлення та розвиток природноресурсових відносин умовно можна поділити на чотири етапи: цивільно-правовий, земельний, земельноресурсовий, екологічний. При цьому земельне право в усі часи виконувало роль головної системи регулювання природноресурсових відносин. Тому не випадково, що природноресурсове право як навчальна дисципліна, довгий час вивчалось в межах курсу «Земельне право України».

І. І. Каракаш, погоджуючись із існуванням природоохоронного, природноресурсового права і права екологічної безпеки, вказує на несвоечасність їх інтеграції, оскільки це, на його думку, випереджає ступінь розвитку природоохоронних, природноресурсових відносин та відносин із приводу забезпечення екологічної безпеки. За твердженням автора, ці відносини не можна поєднати в межах однієї галузі права та інтегрованого правового регулювання. Натомість, природноресурсові суспільні відносини є достатньо самостійними і можуть розглядатися як предмет окремої комплексної галузі [2, с. 13-17]. На нашу думку, характеризувати предмет природноресурсового права можна не тільки беручи за основний критерій об'єкт, з приводу якого виникають та розвиваються правовідносини, а й мету, на реалізацію якої вони спрямовані. Природноресурсові правовідносини виникають з приводу використання того чи іншого природного ресурсу, отримання конкретного результату (у вигляді задоволення інтересу чи то отримання прибутку), а також акумулюють в собі економіко-правовий, господарський аспект здійснення природокористування.

Природноресурсові відносини, як згадувалось вище, мають комплексний характер, оскільки поєднують в собі земельні, гірничі, водні, лісові та інші відносини. Однак, на нашу думку, доцільно програму вивчення цієї навчальної дисципліни будувати не за поресурсовим принципом. Саме так ці питання розглядаються в Особливій частині екологічного права, тому в при формуванні

навчального матеріалу важливо використати як критерій саме пооб'єктний, а функціональний характер відносин. Таким чином, система навчальної дисципліни «Природноресурсове право України» могла б складатись із наступних блоків: поняття, система і джерела природноресурсового права України; поняття та характеристика раціонального природокористування, характеристика механізму природокористування; ліцензійний і договірний порядок здійснення природокористування; особливості використання нематеріалізованих природних ресурсів; екологічна безпека природокористування та захист права природокористувачів.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Завгородня В.М. Теоретико-правовий аналіз юридичної природи екологічного права та його місця в системі права України [Текст] / В. М. Завгородня // Правовий вісник Української академії банківської справи. - Суми. - 2010. – № 1. – С. 82.
- 2.Природноресурсове право України: Навч. посіб. / за ред. І.І. Каракаша. – К.: Істина, 2005. – 376с.
3. Калинин И.Б. Природоресурсное право. Основные положения. - Томск, 2000. – 161с.
- 4.Чубуков Г. Природоресурсное право Российской Федерации: Учебное пособие для вузов. – М.: МГИУРИЦ, 2007. – 232с.